

Educadors/es 2.0

Resum

Per a la Comunitat d'educadors i educadores socials de centres penitenciaris, el IUSCAT va significar la incorporació, a la seva tasca laboral, d'ordinadors que van facilitar la sistematització de la informació recollida, l'elaboració de bases de dades i l'estandardització de certs protocols. Aquest fet va permetre que més tard es poguessin plantejar nous reptes de cooperació i coordinació entre professionals. L'anomenada web 2.0. es caracteritza perquè són els individus qui l'omplen de contingut i interessos personals. És una actitud davant de les novetats infotecnològiques i del *software* social.

Facebook, Twitter, Youtube, Wikipèdia, LinkedIn, Wordpress, Blogger, Slideshare, Delicious, Flickr, Google docs, RSS, la missatgeria instantània, són diferents manifestacions d'un mateix fenomen: la *web* social que facilita la comunicació i permet compartir relacions humanes i continguts.

Paraules clau

Aprendre, Compartir, Eines de participació, Formació, Fòrum, Intel·ligència col·lectiva, Recerca

Educadores/as 2.0

Para la Comunidad de educadoras y educadores sociales de centros penitenciarios, el IUSCAT significó la incorporación, en su tarea laboral, de ordenadores que facilitar la sistematización de la información recogida, la elaboración de bases de datos y la estandarización de ciertos protocolos. Este hecho permitió que más tarde pudieran plantearse nuevos retos de cooperación y coordinación entre profesionales. La llamada web 2.0. se caracteriza porque son los individuos quienes la llenan de contenido e intereses personales. Es una actitud ante las novedades infotecnológicas y del software social. Facebook, Twitter, Youtube, Wikipèdia, LinkedIn, Wordpress, Blogger, Slideshare, Delicious, Flickr, Google docs, RSS, la mensajería instantánea, son diferentes manifestaciones de un mismo fenómeno: la web social que facilita la comunicación y permite compartir relaciones humanas y contenidos.

Palabras clave

Aprender, Búsqueda, Compartir, Formación Foro, Herramientas de participación, Inteligencia colectiva

Educators 2.0

For the community of social educators in penitentiaries, IUSCAT has meant incorporating computers into their work in order to help systemise information gathered, make data bases and standardise certain protocols. This has enabled new methods in cooperation and coordination among professionals to be implemented at a later stage. The new Web 2.0 features individual people who fill the content with their personal interests. It is an attitude when faced with new information technology and social networking software. Facebook, Twitter, Youtube, Wikipedia, LinkedIn, Wordpress, Blogger, Slideshare, Delicious, Flickr, Google docs, RSS, and instant messaging are just a few sides of the same coin: a social network that helps people to communicate and share human relationships and content.

Key words

Learn, Search, Share, Training, Forum, Participation tools, Collective intelligence

Autor: Elisabet Boó Martín, Antonio Fernández Gómez, Susana Gracia Albareda, Joan Antoni Martínez Torres, Elisenda Sancenon Forés, Montserrat Sánchez Aguirre

Article: Educadors/es 2.0

Referència: Educació Social, núm. 44, p44 - p53.

Adreça professional: Centre Penitenciari de Girona
Susana Gracia Albareda - sgracia@gencat.cat

▲ Els antecedents

Dos esdeveniments, bàsicament, suposen l'inici de la Comunitat d'educadors i educadores socials de centres penitenciaris:

Projecte IUSCAT

Sorgeix a finals de 2004 formant part del Pla de modernització de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) que va significar la renovació d'infraestructura informàtica del Departament de Justícia. Va comportar la modernització dels sistemes d'informació de l'Administració de Justícia per tal que aquesta fos una administració més oberta, amb informació integrada i que permetés la interacció amb els operadors externs i el ciutadà. Tot plegat implicava la utilització de les plataformes tecnològiques disponibles incorporant noves prestacions tals com la signatura electrònica i la digitalització d'expedients. Es buscava millorar l'eficiència en la gestió i la qualitat dels serveis prestats.

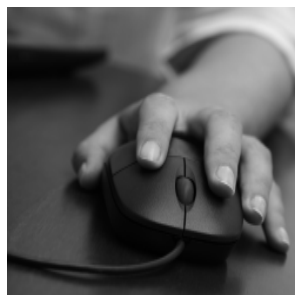
El IUSCAT va significar la incorporació, a la nostra tasca laboral, d'ordinadors que van facilitar la sistematització de la informació recollida, l'elaboració de bases de dades i l'estandardització de certs protocols. Aquest fet va permetre que més tard es poguessin plantejar nous reptes de cooperació i coordinació entre professionals.

Jornades d'educadors/es socials

Va sorgir a conseqüència de la posada en marxa del primer programa socioeducatiu que vam tenir a presons: el Programa Marc d'Educació per a la Convivència en la Diversitat als Centres Penitenciaris. L'any següent a la seva implantació, i amb l'objectiu de fer-ne una avaluació, es va dur a terme la I Jornada d'Intercanvi d'Experiències (2002). La següent Jornada va tenir les mateixes característiques, és a dir, dedicada a un sol programa educatiu, el de Diversitat; però aquest cop s'hi van sumar professionals d'altres disciplines ja que el programa recollia la transversalitat disciplinària.

Però una jornada dedicada a un sol dels nostres àmbits d'actuació quedava massa restringida, i des de la Secció d'Educació, Cultura i Esports de la Secretaria va sorgir la proposta de crear una comissió d'educadors/es (2004). Cadascun dels centres estava representat per un professional. La Comissió es va convertir en un espai de trobada, de debat i d'intercanvi on els representants dels centres feien arribar a la Secció iniciatives, inquietuds i problemàtiques del col·lectiu, i on es plantejaven nous reptes i maneres de treballar. Tota aquesta feina quedava reflectida en les jornades anuals.

Així doncs, quan el coordinador de les Comunitats de Pràctica de la Subdirecció de Programes de Rehabilitació, va presentar a la Comissió el projecte de Gestió del Coneixement que des del CEJFE es posava en marxa, va ser la culminació lògica d'un camí iniciat uns anys abans.

Treball col·laboratiu virtual

L'anomenada web 2.0. es caracteritza perquè són els individus qui l'omplen de contingut i interessos personals. És una actitud davant de les novetats infotecnològiques i del *software* social.

Facebook, Twitter, Youtube, Wikipèdia, LinkedIn, Wordpress, Blogger, Slideshare, Delicious, Flickr, Google docs, RSS, la missatgeria instantània, són diferents manifestacions d'un mateix fenomen: la *web* social que facilita la comunicació i permet compartir relacions humanes i continguts.

Com apunten Duart i Sangrà (1999:30)¹ *“aquestes xarxes són d'anàlisi crítica, avaluació dels coneixements existents i la síntesi creativa dels nous coneixements: els components essencials del treball del coneixement, la clau per a trobar feina i tenir una satisfacció professional en la societat interconnectada.”*

Aquestes comunitats també es caracteritzen per possibilitar que emergeixin conceptes com els d'intel·ligència col·lectiva, saviesa de les multituds, *sharisme* -compartir-, idees totes elles que arrossega la *web* social i que han d'incidir en els plantejaments de futur de les organitzacions, entre elles les administracions públiques, que no poden quedar-se al marge d'aquesta “onada 2.0”. Una administració actual al seu temps ha d'acceptar que una part del protagonisme del seu futur ha de ser assumit per les persones que hi treballen en primera línia per a donar pas a noves maneres de repensar l'elaboració, difusió i aprenentatge de nous continguts.

L'evidència s'ha obert camí: tal com apunta Reig (2009)² aproximadament un 80% del pressupost de formació de les empreses es destina a programes de formació formal o reglada quan resulta que el 80% d'allò que aprenem les persones al nostre treball s'aconsegueix de manera informal.

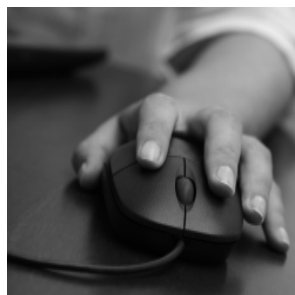
Les comunitats de pràctica (CoP) responen a la demanda de creació de xarxes de coneixement i agrupen la gent que té interessos, problemes i accions comuns i que poden estar físicament molt dispersos, com és el nostre cas, per les especials característiques de distribució dels nostres centres de treball.

Per tant, cal que aquesta xarxa humana trobi el lloc on poder conversar i pugui accedir a fonts d'informació significativa. És en aquest marc on la necessitat d'intercanvi d'aquests grups de persones demanda espais de comunicació construïts sobre les tecnologies de la informació i la comunicació i que al Departament de Justícia tenim al l'abast amb la plataforma virtual *e-Catalunya* (<http://ecatalunya.gencat.cat>).

Amb aquestes premisses les CoP estan en condicions de poder proporcionar intercanvi i aprenentatge de continguts entre iguals. Cal tenir en compte també, que és clau fomentar la participació, de manera que les persones que s'apropin a la comunitat es trobin acollides i puguin obtenir una resposta a les seves necessitats, equilibrant-les amb les que també demana la institució.

La construcció col·laborativa de coneixement rellevant dona la possibilitat que els continguts elaborats entre iguals, amb o sense assessorament d'experts externs i validats pels òrgans directius, passin a formar part dels de la institució i incrementin el coneixement de les àrees treballades. Aquest treball col·laboratiu, també permet unificar criteris a l'entorn d'aquest coneixement i ser un punt de trobada en l'elaboració d'un llenguatge comú.

Així doncs, una de les conseqüències que els experts esperen d'aquesta activitat de les CoP és que proporcionin millores en el clima laboral i possibilitin la conversió d'organitzacions rígides, poc facilitadores dels canvis, en organitzacions capaces d'englobar, recopilar i reflexionar de manera constant sobre la seva pràctica quotidiana, i que a la fi "aprenen".

Gestió del coneixement al Departament de Justícia: *Programa Compartim*

El *Programa Compartim* és una iniciativa del Departament de Justícia, a través del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE). L'objectiu és crear entorns de treball col·laboratiu que apropin les persones al voltant d'oportunitats de millora o de resolució de problemes de la seva feina quotidiana, aprofitant els nous canals de comunicació que proporcionen les TIC.

El projecte es va iniciar després d'un estudi que es va dur a terme sobre necessitats formatives dels professionals de la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil (SSPRJJ). Es va detectar que un dels aspectes més valorats pels professionals quan assistien a cursos de formació era precisament l'intercanvi d'experiències amb els companys de feina.

El *Programa* s'articula a través de les diferents comunitats de pràctica (CoP), que realitzen anualment una jornada adreçada a tot el col·lectiu professional, on s'exposen els treballs elaborats.

Una de les conseqüències que els experts esperen d'aquesta activitat és que proporcionin millores en el clima laboral

e-Catalunya

És la plataforma tecnològica que possibilita la consecució dels objectius que ens hem marcat des del *Programa Compartim*.

Cadascuna de les comunitats interactua en un portal propi, que pot ser d'accés públic o privat, mitjançant eines de participació i amb utilitats per facilitar la comunicació entre els membres del grup:

Bloc: l'espai per a escriure articles i notícies d'interès per a col·lectiu. Les entrades queden organitzades en ordre cronològic invers i en un arxiu mensual. Permet adjuntar documents i afegir enllaços a més de comentaris d'altres usuaris

Calendari: permet organitzar i difondre esdeveniments i fites de forma conjunta. Les entrades admeten comentaris i la creació d'un registre de participants de cada activitat.

Contenedor de fitxers: espai comú per a gestionar i compartir els arxius.

Fòrum: espai de debat on tots els membres del grup poden intercanviar opinions i propostes. Estructurat per temes.

Llista de correu: reuneix en una sola adreça electrònica tots els correus dels participants.

Wiki: permet crear i editar documents de manera col·lectiva.

La CoP dels Educadors socials de centres penitenciaris

A la Jornada d'Intercanvi d'experiències de l'any 2006 es va fer una breu presentació de la incipient comunitat que es veu, des dels centres, com una possibilitat de tenir al nostre abast una bona eina facilitadora de la pràctica diària, de comunicació i d'investigació, però encara no queda gaire clara la figura de la plataforma (sembla que hi ha un cert "temor" a les noves tecnologies). De fet, ja havíem reclamat en altres ocasions la possibilitat de fer treballs intercentres. Comencem a concretar alguns treballs a fer: creació de grups que treballin els programes de tractament vigents (toxicomanies, violència domèstica, agressors sexuals, delictes violents), però des de la vessant dels educadors i educadores socials.

Primers passos de la nova comunitat de pràctica

La primera reunió presencial va tenir lloc l'1 de febrer de 2007. Es comença a veure la comunitat com una eina que possibilitarà la millora de la nostra pràctica diària, que generarà coneixement a partir d'aquesta pràctica i que permetrà compartir-ho amb tots els professionals de l'organització. També es pot convertir en una font important de recursos formatius, fomentant l'aprenentatge col·laboratiu.

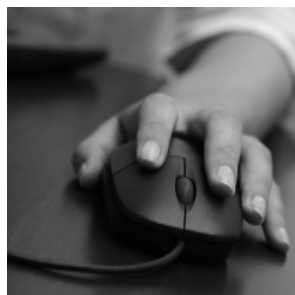
Vam establir la conveniència de fer reunions presencials un cop al mes. Es va acordar des de la Secretaria de Serveis Penitenciaris amb els subdirectors de tractament dels centres, que als integrants del grup de treball se'ls autoritzés l'assistència a la reunió presencial mensual.

El 17 de maig d'aquest mateix any el grup compta amb un espai propi al portal de Justícia dins la plataforma e-Catalunya, la Comunitat d'Educadors i Educadores Socials. L'ús d'una plataforma tecnològica facilita enormement el treball col·laboratiu.

Els primers objectius que ens marquem són facilitar i millorar la feina diària, creant un cos de coneixement teòric a partir de la nostra pràctica professional. El primer treball col·laboratiu desenvolupat és de caràcter pràctic: la confecció d'una base de dades de recursos especialitzats per a educadors/es socials de l'àmbit penitenciari.

Es va obrir un fòrum de debat per cada una de les àrees que treballem, coordinat per un/a educador/a. A partir de les intervencions en els diferents fòrums, es van anar definint els temes concrets que calia desenvolupar.

Una de les àrees de millora que volem promoure des de la comunitat és la construcció d'una identitat professional pròpia i diferenciada. Es tracta d'una disciplina molt jove i els membres del col·lectiu venim de camps professionals i disciplines molt diverses; cal, doncs, unificar criteris i maneres de treballar, crear nous programes socioeducatius i actualitzar els que ja hi ha a partir de les necessitats detectades.

Potser la dificultat més gran amb què ens hem trobat és la falta de cultura informàtica i la por a les noves tecnologies. També s'ha de tenir en compte que és un col·lectiu que no treballa, de manera habitual, amb ordinador. La manca de recursos materials, d'espais de trobada i de temps per planificar i programar també es pot considerar una barrera important. El repte és superar les dificultats i crear una cultura de treball on es valorin les aportacions teòriques, la formació continuada i la innovació.

La dificultat més gran amb què ens hem trobat és la falta de cultura informàtica i la por a les noves tecnologies

Després de la Jornada dels Educadors i les Educadores Socials de Centres Penitenciaris, que va tenir lloc a la seu del CEJFE el mes de febrer de 2008, la primera dissenyada i organitzada des de la Comunitat, es creen 4 grups de treball: Educació Sexual i Afectiva; Atenció Individualitzada, Educació per a la mobilitat Segura i Revisió i Actualització del Programa Marc d'Educació per a la Convivència en la Diversitat als Centres Penitenciaris. Cada grup té un/a coordinador/a i compta amb un espai diferenciat a la plataforma, amb eines i recursos propis.

Metodologia

Tot i funcionar de manera independent, els grups de treball utilitzen una mateixa metodologia:

- Recollida d'informació i d'experiències pràctiques dels diferents centres
- Debats teòrics al fòrum
- Reunions presencials per a concretar línies de treball i prendre decisions
- Elaboració conjunta del document a través del wiki.

L'elecció del tema a treballar es fa, bé per iniciativa del col·lectiu, bé a petició de la mateixa organització.

Un cop creat el grup dins la CoP, i escollit el/la coordinador/a els professionals interessats en participar-hi són donats d'alta. Es pot participar en més d'un grup i hi ha diferents nivells d'implicació: només de manera virtual o assistir també a les reunions presencials. Formar part d'un d'aquests grups vol dir participar de manera activa en l'elaboració de continguts que generen nous programes socioeducatius. Programes que, un cop validats pel Departament de Justícia,

passaran a ser els programes de referència pels educadors i educadores socials als centres penitenciaris.

Això suposa intercanviar coneixements i experiències pràctiques amb els companys, a més de comptar amb l'orientació i l'assessorament d'experts escollits pel propi grup.

La formació

Els participants en els grups de treball reben un certificat de formació de 40 hores emès pel CEJFE, fet que suposa una motivació addicional per a la participació. A més d'aquesta formació, el treball col·laboratiu virtual suposa la utilització habitual d'eines tecnològiques, que acabarem integrant en el nostre dia a dia, tant professional com personal. És una manera pràctica de conèixer el món de les xarxes socials i d'adquirir competències digitals. I no podem perdre de vista el fet que s'està avançant tan ràpid en aquesta nova manera de funcionar, a tots nivells, que ben aviat el concepte bretxa digital inclourà també aquells que no siguin capaços de desenvolupar-se en la web 2.0 dins del seu entorn professional.

Els resultats

Els resultats dels 4 grups de treball van ser presentats a la Jornada del 23 de febrer de 2009.

Tres dels programes presentats han estat validats per la Subdirecció general de Programes de Rehabilitació i implantats als centres. La comunitat va decidir fer-los públics i estan penjats a la web del Departament de Justícia (formació, recerca i documentació>formació>Compartim>comunitats de pràctica) Del quart treball, la guia per l'atenció individualitzada, se n'està preparant la publicació.

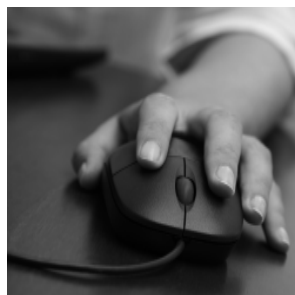
En aquest curs 2009-10, tenim 2 grups de treball nous, sorgits de les inquietuds i necessitats del col·lectiu expressades en la darrera Jornada, que estan elaborant un Programa d'Educació en Drogues i un Programa d'Educació Emocional. Els 2 grups compten amb l'assessorament i la col·laboració d'experts externs. El resultat sortirà a la llum el febrer de 2010.

Contingut creat

La publicació del programa d'*Educació per a la Mobilitat Segura*, validat pel Departament de Justícia i el Servei Català de Trànsit, va ser presentada el mes de setembre de 2009 i, a partir del mes d'octubre, serà implantat a tots els centres catalans.

El material es divideix en dos blocs. En la part teòrica, s'expliquen els conceptes bàsics relacionats amb la mobilitat segura. En un segon bloc pràctic, trobem les dinàmiques i unitats didàctiques per dur a terme les sessions del Programa.

El grup d'*Atenció Individualitzada* es va marcar com a objectiu per a aquest primer curs, l'elaboració d'una guia de bones pràctiques de l'educador/a social als centres penitenciaris de Catalunya. A la Jornada de febrer de 2009, van presentar el resultat d'aquest primer any, en el qual es va treballar en la recollida d'informació i en la descripció i l'anàlisi de l'estat de la qüestió. I una de les conclusions va ser que calia fer un pas endavant amb un programa d'atenció individualitzada elaborat pels educadors i educadores dels serveis penitenciaris catalans.

Des de la Secció d'Educació, Cultura i Esports de la SSPRJ, conjuntament amb el CEJFE, es va recolzar la proposta, i el grup de treball ha seguit funcionant un any més. El resultat ha estat una proposta metodològica que serà publicada i es presentarà a la Jornada de 2010.

El grup que va elaborar la *Guia Afectivosexual*, sorgeix del taller d'Educació per a la Salut que es va dur a terme a la Jornada de febrer de 2008. La Guia facilita l'adquisició d'eines que permetin relacionar-se de manera gratificant i de competències per poder mantenir unes relacions saludables, satisfactòries, responsables i no discriminatòries per raó de gènere o orientació sexual.

El material elaborat serveix tant per treballar amb població reclusa masculina com femenina. Aquesta perspectiva de gènere s'haurà de tenir en compte en l'abordatge dels diferents continguts, sobretot per treballar mites i estereotips lligats als rols masculins i femenins en la nostra societat.

El darrer grup és el que va revisar el *Programa Marc d'Educació per a la Convivència en la Diversitat als Centres Penitenciaris*, programa molt treballat a tots els centres, que els educadors i educadores hem fet nostre i que calia actualitzar i ampliar, tenint en compte factors com els canvis en la població que atenem i les noves circumstàncies socials i penitenciàries en relació amb aquest tema.

El resultat ha estat un *Programa d'Educació Intercultural*, que es proposa transmetre continguts, amb un valor social, per a la comprensió del món, de manera que permeti als participants adquirir els elements importants per circular per allò social ampli.

Línies de futur

Atenent a l'experiència, decidim fer un pas endavant i plantejar-nos nous reptes per treure tot el profit a aquesta xarxa professional.

Un dels projectes en marxa és la generació i difusió de continguts. Amb els diferents programes elaborats hem marcat una línia d'actuació dirigida a crear i subministrar als centres penitenciaris de Catalunya, uns continguts educatius, actuals, didàctics i revisables d'aquelles àrees necessàries en la nostra tasca professional.

D'altra banda, generar un espai de formació contínua per a tots els educadors/es socials de l'àmbit penitenciari tenint en compte que una plataforma virtual trenca les barreres d'espai i temps. D'aquesta manera, la formació pot arribar a tot el col·lectiu.

El nostre futur com a comunitat passa per la seva consolidació i per la integració d'aquesta nova manera de treballar en les nostres tasques professionals. A més dels beneficis ja assenyalats: captura del coneixement que obtenen els professionals a partir de la seva pràctica i que generalment no es troba recollit ni sistematitzat, fet que comporta que tot aquest bagatge es trobi dispers geogràficament i poc estructurat; suposa una eina de formació continuada molt valuosa per a tot el col·lectiu

Un altre factor que permetrà aquesta consolidació és la difusió de l'experiència a professionals d'altres àmbits de l'educació social. Articles a revistes especialitzades, xerrades i la presentació al I Congrés Català d'educació Social (Vic, novembre 2009) del projecte i animar a integrar les noves tecnologies a la feina, com a eina de comunicació, col·laboració i formació continuada.

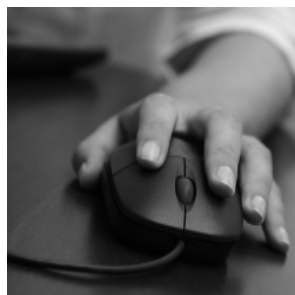
Per últim, assenyalar que comporta la participació en un projecte d'aquestes característiques:

- Sistematitzar les pràctiques professionals, possibilitant la unificació de criteris, maneres de treballar i la creació d'un llenguatge comú.
- Reflexionar sobre QUÈ hem de treballar i COM ho hem de fer
- Estar connectat, en el sentit més ampli: tenir accés i disposar de la informació i el coneixement que necessito al meu lloc de treball, tot aprofitant l'experiència dels companys.
- Participar en processos de presa de decisions i de generació de coneixement, amb una comunicació oberta i igualitària.
- Participar en la construcció de la nostra identitat professional
- Oblidar-nos de les carpetes amb molts de papers; les activitats inacabades, d'altres acabades i fetes però no compartides; molts dubtes no resolts; una certa inseguretat a l'hora d'iniciar noves activitats, nous programes ... i la sensació de treballar en soledat.

La revolució en la comunicació actual s'ha construït sobre les converses dels individus i mai no ha estat tan fàcil com ara la creació de grups amb interessos comuns. i agafar protagonisme, fent el pas de passar de consumidors a prosumidors, és a dir, productors de continguts.

Elisabet Boó Martín
Educatrice Centre Penitenciari de Quatre Camins
Antonio Fernández Gómez
Educatrice Centre Penitenciari d'Homes Barcelona
Susana Gracia Albareda
Educatrice Centre Penitenciari de Girona

Joan Antoni Martínez Torres
Educador Centre Penitenciari de Ponent
Elisenda Sancenon Forés
Educatore Centre Penitenciari de Quatre Camins
Montserrat Sánchez Aguirre
Educatore Centre Penitenciari de Quatre Camins

-
- 1 Duart, J.M. i Sangrà, A. (1999), *Aprenentatge i virtualitat*. Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya. Barcelona.
 - 2 Reig, Dolors: <http://www.elcaparazón.org>
-